

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

ГОДИНА II

БЕОГРАД, 27. СЕПТЕМБАР 1930.

БРОЈ 39

Садржај:

„Југославија“ опште осигуравајуће друштво у Београду
 Народна млинска индустрија д. д. Загреб
 Нашичка твornica танина и паропила д. д. — Загреб
 Текстилна индустрија д. д. — Varaždin

„ЈУГОСЛАВИЈА“ ОПШТЕ ОСИГУРАВАЈУЋЕ ДРУШТВО У БЕОГРАДУ.

I. Račun Gubitka i Dobitka.

Приходи	1929. 1928. 1927.		
	у hiljadama dinara		
1. Premije ¹⁾	13.318	11.965	10.669
2. Dažbine ²⁾	3.398	2.745	2.974
3. Rezervna premija života	14.134	11.203	8.571
4. Kamate	777	662	556
5. Приходи од непокретности	371	508	65
6. Razni prihodi	200	43	166
7. Prenos dobiti iz prethodne godine	0.8	20	152
Rashodi			
1. Štete ³⁾	5.560	5.050	4.960

¹⁾ Premija je suma novaca koju osiguranik (lice koje se osigurava) plaća osiguraču (osiguravajućem društvu), kao naknadu za obavezu osigurača, da mu isplati ugovorenu sumu novaca, kad nastupi slučaj za koji je ugovoreno osiguranje (kod osiguranja stvari: kad osigurani predmeti budu oštećeni požarom, gradom ili pri transportu, ili kad budu ukradeni, ili kad staklo bude razbijeno, ili kad stoka uginge. Kod osiguranja lica: kad osiguranik umre, ili doživi ugovoreni dan, ili postane nesposoban za privređivanje).

Jedan deo premije osigurač ustupa reosiguraču (reosiguravajućem društvu) — t. zv. **premija reosiguranja**, a reosigurač se za to obvezuje, da kad nastupi slučaj osiguranja, naknadi osiguraču ugovoreni deo od sume koju osigurač bude isplatio osiguraniku.

Kako se premija plaća u napred, to se ima uneti u pasivu, kao prenosna pozicija, onaj deo premije koji je naplaćen za vreme preko dana zaključka godišnjih računa — t. zv. **prenosna premija**, jer taj deo premije ekonomski ne pripada dotičnoj, već idućoj godini. S toga se u svakoj godini unose u „Dobitak“ prenosne premije iz prethodne godine, a u „Gubitak“ prenosne premije za dotičnu godinu.

Zbog tehničkih teškoća prenosne premije se ne obračunavaju za svaki ugovor o osiguranju pojedinačno, već paušalno, t. j. procentualno od ukupnih premija. (Tako, društvo „Jugoslavija“ je obračunalo u 1929. god. uobičajenih 40% za sve grane, a za granu transporta 10%). Prenosne premije kod osiguranja života pojavljuju se u ukupnoj cifri sa rezervnim premijama života. Za osiguranje grada ne uzima se prenosna premija, jer su to sezonska osiguranja, koja ne traju preko dana zaključka godišnjih računa.

„Premije“ u gornjem „Računu Gubitka i Dobitka“, kao i u gornjoj prvoj tabeli, obračunate su neto, t. j. premije — premije reosiguranja prenosne premije iz prethodne godine — prenosne premije za dotičnu godinu.

2. Provizije	2.363	1.969	1.870
3. Opšti troškovi	4.534	4.521	4.482
4. Rezervna premija života ⁴⁾	17.558	13.259	11.203
5. Kamate na rezervu reosigur.	—	581	—
6. Otpisi	184	947	—
7. Razni rashodi	29	40	—
8. Dobit	1.970	777	604
Zbir prihoda odnosno rashoda	32.201	27.148	23.156

Poslovi u pojedinim granama osiguranja kretali su se ovako:

A) OSIGURANJE PROTIV POŽARA

1. Premije i štete (po odbitku reosiguranja).

Godina	Premije	Štete	
		Iznos	u % od premija
1927.	4.864	3.094	64
1928.	5.783	2.819	49
1929.	6.232	2.384	38

²⁾ **Dažbine.** Dažbina je dodatak koji osiguranik plaća uz premiju, a koji treba da pokrije jedan deo visokih troškova oko sklapanja poslova osiguranja.

³⁾ **Štete.** Šteta je iznos isplate koju društvo vrši osiguraniku kad nastupi slučaj osiguranja. Kako se do kraja godine ne mogu likvidirati sve štete koje su se desile u dotičnoj godini (bilo iz tehničkih razloga, bilo iz pravnih, svake godine se rezerviše (unosi u pasivu) potrebna suma za isplatu takvih šteta — t. zv. **Rezervisane štete.**

Štete u gornjem „Računu Gubitka i Dobitka“, kao i u gornjoj prvoj tabeli, obračunate su neto: Štete — štete reosiguranja rezervne štete za dotičnu godinu — rezervne štete iz prethodne godine.

⁴⁾ **Rezervna premija života.** To je zbir suma koje se svake godine izdvajaju iz premija u cilju da se omogući društvu da sa tim sumama, sa njihovim matematičkim prinosom, kao i sa raspoloživim delovima iz premija koje bude docnije naplatilo društvo odgovori svojim obavezama iz ugovora o osiguranju. Rezervna premija života je dakle čisto matematička vrednost. Naziv „rezerva“ pogrešan je za nju, jer rezerva označava čistu društvenu imovinu, a rezervna premija nije čista imovina, već „dug“ društva prema osiguranicima, i kao takva mora biti iskazana u aktivi. Rezervna premija života ima istovremeno i karakter „fonda“, jer ima svoj specijalan cilj i treba da bude predmet osobene uprave i plasmana (zakonske odredbe o tom plasmanu za sada još ne postoje u našoj zemlji).

Rezervna premija se ne dotira, već se svake godine obračunava nova. Otuda se uvek u „Dobitku“ pojavljuje R. R. Ž. iz prethodne godine, a u „Gubitku“ R. R. Ž. iz dotične godine.

Iz ove tabele se vidi da su premije u stalnom porastu. U 1927. god. bilo je za 14% više premija no u 1926. god., u 1928. god. za 19% više no u 1927. god., a u 1929. god. za 8% više no u 1928. god. Ovaj srazmerno manji porast u 1929. god. (koji je u ostalom dovoljan s obzirom na teške uslove pod kojima sada rade osiguravajuća društva u našoj zemlji), obilno je naknađen smanjivanjem šteta, koje: u 1927. god. pokazuju nepovoljan procenat prema premijama (64%), u 1928. g. normalan (49%), a u 1929. g. veoma povoljan (38%).

2. Reosiguranje.

Godina	Ukupne premije. (sa prem. reosig. ⁵⁾	Čiste premije (po odbitku premija reosiguranja ⁶)	
		Iznos	U% od ukup. prem.
1927.	14.502	5.082	35
1928.	16.237	6.149	38
1929.	17.274	6.953	40

Godina	Ukupne štete (sa šteta reosig. ⁶)	Čiste štete (po odbitku šteta reosiguranja ⁶)	
		Iznos	U% od ukup. šteta
1927.	9.335	3.094	33
1928.	7.392	2.196	30
1929.	6.360	2.656	42

Kada se u ovim dvema tabelama poredi procenat od ukupnih premija koje je društvo zadržalo za sopstven račun, sa procentom od ukupnih šteta koji je društvo snosilo na sopstven teret, vidi se da je društvo srestvom reosiguranja imalo: u 1927. god. minimalnu uštedu na štetama ($35 - 33 = 2\%$), u 1928. god. nešto veću ($38 - 30 = 8\%$), a u 1929. god. ne samo da nema uštede, već ima mali gubitak ($42 - 40 = 2\%$). Na osnovu tako male uštede pa čak i gubitka moglo bi se zaključiti da društvo ima kvotni ugovor o reosiguranju. Kod takvog ugovora nedostatak uštede na štetama srestvom reosiguranja naknađen je time što se od reosigurača naplaćuje veća provizija reosiguranja, a moguće je i to da osigurač učestvuje u originalnim troškovima i provizijama osigurača srazmerno premiji reosiguranja.⁷⁾

3. Zarada na osiguranju protiv požara.

Prihodi	1929.	1928.	1927.
Premije	6.232	5.783	4.864
Dažbine	2.609	1.901	2.256

⁵⁾ Ove premije date su bez korekcije koju donosi dodavanje prenosnih premija iz prethodne godine i oduzimanje prenosnih premija za ovu godinu.

⁶⁾ Ove štete date su bez dodavanja rezervisanih šteta za dotičnu godinu i oduzimanja rezervnih šteta iz prethodne godine, za to što u „Računu Gubitka i Dobitka” nisu pokazane rezervisane štete reosigurača. Izuzetak čini cifra šteta po odbitku reosiguranja za 1927. god., kod koje su uzete u obzir i rezervisane štete, jer tu nisu pokazane rezervisane štete odvojeno od isplaćenih.

⁷⁾ Kod kvotnog ugovora o reosiguranju, naplaćuje se veća provizija od reosigurača za to što se reosiguraču daje u reosiguranje jedan unapred određeni deo, bez obzira na veličinu osigurane sume. Na taj način reosigurač učestvuje u svima rizicima, kako lošijim, tako i dobrim. Ekscedentni ugovor (o obligatnom) reosiguranju je pak takav ugovor, kod koga osigurač daje u reosiguranje samo višak preko jedne u napred utvrđene osigurane sume, a ta suma, koju osigurač zadržava za svoj rizik, u toliko je manja u koliko osigurani objekti spadaju u opasniju kategoriju rizika. Kod ekscedentnog ugovora, provizija primljena od reosigurača je manja, ali se za to postiže ušteda na štetama srestvom reosiguranja, jer se reosiguraču ustupaju

u reosiguranje veće sume kod opasnijih rizika, na koje dolaze srazmerno veće štete.

Rashodi

Štete	2.384	2.819	3.094
Prov. i trošk.	3.913	3.337	3.588
Zarada	2.543	1.527	438

Iz ove tabele se vidi da se zarada stalno uvećava, a to dolazi otuda što prihodi iz premija i dažbina stalno rastu, dok štete opadaju. Ali, kad se štete i provizije sa troškovima izraze u procentima od čistih premija, bez dažbina, dolazi se do ovog rezultata:

	1929.	1928.	1927.
Štete	38%	49%	64%
Troškovi i provizije	63%	58%	74%
Gubitak	1%	7%	38%

Znači: da same premije, bez dažbina, nisu bile dovoljne u 1927. god. da pokriju štete i provizije sa troškovima, dok u 1928. i 1929. god. pokrivaju ih sa manjim gubitkom. To jasno pokazuje, da tarife premija koje su danas u važnosti ne predviđaju dovoljno visoke stope premija s obzirom na današnje stanje u kome je broj šteta od požara ućestan. Ali pomoću dažbina ovaj nepovoljan rezultat se popravlja, jer su dažbine dosta visoke, a uz to pripadaju u celosti osiguraču (na ime, uobičajeno je da se reosiguraču ustupa samo premija, a ne i dažbina. Izuzetka od ovog običaja može biti kod kvotnog ugovora o reosiguranju, ako reosigurač učestvuje u originalnim troškovima i provizijama osigurača mesto da plaća proviziju reosiguranja.⁸⁾

B) OSIGURANJE ŽIVOTA

Godina	Premije	Stanje osig. kap.	Rez. prem.
1927.	8.298	172	25.882
1928.	9.217	186	32.601
1929.	9.815	200	40.626

⁸⁾ U iznalaženju srazmere provizija i troškova prema premijama treba biti vrlo obazriv iz sledećih razloga: 1. „Opšti troškovi” sadrže i takve izdatke koji su vezani sa provizijama (kao: putni troškovi, plate agentima) tom zajedničkom crtom što predstavljaju t. zv. akvizicione troškove, t. j. troškove oko sklapanja novih osiguranja. S toga je tačnije iznalaziti srazmeru zbira opštih troškova i provizija prema premijama, a ne opštih troškova i provizija posebice. 2. Iznalaženje srazmere opštih troškova prema premijama otežano je time što je jedan veliki deo opštih troškova zajednički svima granama, a podela troškova na grane u „Računu Gubitka i Dobitka” vrši se po proizvoljnom ključu koji ne mora uvek da odgovara stvarnosti (društvo „Jugoslavija” izabralo je dosta tačan kriterijum: veličinu premija). 3. Iz „R. G. i D.” ne vidi se kolika je provizija reosiguranja i eventualno učešće reosigurača u opštim troškovima, a međutim u koliko je veća ta provizija odnosno to učešće, u toliko je procenat troškova i provizija prema premijama manji. 4. Ni iz „R. G. i D.” ni iz izveštaja Upravnog odbora ne vidi se koliko je bilo novih poslova osiguranja, već se samo daje čist priraštaj, po odbitku otpalih osiguranja, a poznato je pak da sklapanje novih poslova zahteva izuzetno velike troškove (naročito provizije) koji se otpisuju odmah u 1. godini zaključenja osiguranja. Otuda veći procenat provizija i troškova prema premijama ne mora da znači nedostatak štedljivosti, već može da znači, a kod solidnog društva to uvek i znači, pojačanu produkciju poslova. 4. Iz „R. G. i D.” ne vidi se koliko je bilo indirektnih poslova (primljenih u reosiguranje od drugih društava), a koliko direktnih, a međutim oni prvi prouzrokuju znatno manje troškove.

Iz gornje tabele se vidi da se stanje osiguranog kapitala povećava iz godine u godinu, a takođe i premije od prilike u istoj srazmeri. Prosečna premija iznosi 4—9% od osiguranog kapitala.

U izveštajima Upravnog odbora se napominje, da se rezervna premija obračunava u punoj vrednosti, bez cilmerovanja, t. j. bez odbijanja izvesnog procenta od kapitala, koji procenat treba da odgovara još neamortizovanom delu akvizicionih troškova.

Veličina rezervne premije zavisi u glavnom: od prosečne starosti portfelja, od prosečne starosti osiguranika, od prosečnog trajanja osiguranja, od izbora tablica smrtnosti i od metoda obračunavanja rezervne premije.

Zaradu na osiguranju života nemoguće je izračunati, jer za to nedostaju potrebni podaci u „Računu Gubitka i Dobitka“, a naročito u izveštajima Upravnog odbora. U izveštajima Upravnog odbora jedino se napominje, da je smrtnost bila ispod matem. verovatnoće.⁹⁾

C) OSTALE GRANE OSIGURANJA: PROVALNA KRAĐA, LOM STAKLA, NESREĆNI SLUČAJEVI, GRAD, STOKA TRANSPORT

Postignuta ukupna zarada na svim tim granama:

Prihodi	1929.	1928.	1927.
Premije	2.774	2.731	2.080
Dažbine	707	759	620
Rashodi			
Štete	1.616	1.460	1.005
Provizije i troškovi	1.019	1.074	853
Zarada	845	956	841

Kad se štete i troškovi sa provizijama izraze u procentima od premija, bez dažbina, dobija se sledeća slika:

	1929.	1928.	1927.
Štete	58%	54%	48%
Provizija i troškovi	37%	39%	41%
Dobit	5%	7%	11%

Iz ovoga se vidi da je prosečna premija kod pomenutih grana osiguranja omogućila izvesnu zaradu, kad se od te premije odbiju provizije i opšti troškovi. Toj zaradi treba dodati celu dažbinu.

II. Račun izravnjanja.

AKTIVA	1929.	1928.	1927.
--------	-------	-------	-------

u hiljadama dinara

a) Likvidni plasmani kapitala:

1. Gotovina u kasi, kod banaka i novčanih zavoda	33.830	28.410	20.090
2. Hartije od vrednosti	686	519	744

⁹⁾ Zarada na osiguranju života potiče u glavnom iz sledeća četiri izvora: 1. iz uštede na smrtnost, t. j. iz razlike suma koje su na osnovu tablica smrtnosti imale biti isplaćene za očekivane smrtne slučajeve, i suma koje su stvarno isplaćene. 2. Iz zarade na razlici kamate, t. j. na razlici kamate koju društvo priznaje osiguranicima na rezervnu premiju (a koja se obično kreće od 3 do 4%) i kamate koju postiže plasiranjem fonda rezervne premije. 3. Iz uštede na režiskim troškovima, t. j. iz razlike suma koje su predviđene u sastavu premija za režiske troškove, i sume stvarno učinjenih troškova. 4. Iz uštede na poništaju i otkupima osiguranja, t. j. iz razlike r. p. koja je bila odvojena za ugovore koji se raskidaju i suma koje su stvarno isplaćene osiguranicima pri raskidu, a koje su manje od r. p.

b) Nelikvidni plasmani kapitala:

3. Nepokretnosti	5.046	5.046	5.046
4. Xipotekarni zajmovi	6.187	3.025	—
5. Zajmovi na polise	3.735	2.639	1.584

v) Ostala aktiva:

6. Tekući računi i nenapl. dokum.	15.456	18.665	20.061
7. Rezervna premija kod cedenata	234	290	197
8. Nameštaj i pribor	—	—	—
9. Razna aktiva	35	25	105

PASIVA

a) Dug:

1. R. P.	40.626	32.601	25.882
2. Tekući računi	12.631	16.834	13.900
3. Neisplaćena dividenda	30	16	—
4. Tantijema	433	170	132
5. Vatrogasni prinos	160	126	96
6. Razna pasiva	10	4	—

b) Prenosna pasiva:

7. Prenosne premije	3.396	2.586	2.205
8. Rezervisane štete	2.664	2.032	1.625

v) Čista imovina:

9. Glavnica	3.000	3.000	3.000
10. Opšti rezervni fond	595	377	60
11. Specijalni fond	374	177	30
12. Fond za razlike na kursu	234	233	237
13. Penzioni fond činovnika	250	Organizac. fond	190
14. Dobit, po odb. dotac. fond. i tant.	892	450	380
Zbir aktive odnosno pasive	65.303	58.621	47.831

1. Odnos tuđih sredstava (dug i prenosna pasiva) prema sopstvenim (čista imovina).

	1929.		1928.		1927.	
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%
Tuđa sredstva	59.956	92	54.382	93	43.842	92
Sopstvena sredstva	5.347	8	4.239	7	3.988	8

Srazmera tuđih sredstava prema sopstvenim održava se uvek ista. Tuđa sredstva sačinjavaju glavni deo pasive, a to znači da društvo ima veliki broj osiguranja, odnosno velike r. p. za ta osiguranja.

No, pored označenih sopstvenih sredstava, postoje i druga sopstvena sredstva, koja se ne mogu videti iz bilansa, t. zv. tihe (latentne) rezerve: 1. Nepokretnosti društva „Jugoslavije“ vrede znatno više no što se pokazuju u aktivi i s toga za vreme od 1927.—1929. nije ni vršen otpis od njih. 2. Nameštaj i pribor se pojavljuje u aktivi samo pro memoria (3 din.), a međutim društvo ga ima u svim svojim mnogobrojnim filijalama. 3. Organizacija (naročito agenata) ima veliku vrednost, jer je ona vrlo skupa i predstavlja osnov za rad svakog osiguravajućeg društva. Ona se međutim ne pojavljuje u aktivi. 4. Portfelj, osiguranja u važnosti, predstavlja takođe veliku vrednost, jer visoki troškovi koji su učinjeni do njega otpisani su odmah pri zaključenju poslova osiguranja. Na ime društvo „Jugoslavija“ ne samo da ne cilmeruje svoju r. p., i ako je to dozvoljeno, već je u 1929. g. uzelo na ime r. p. 80% od ukupnih premija (dakle više no što je matematički potrebno).

2. Politika plasiranja kapitala.

	1929.	%	1928.	%	1927.	%
Likv. plasmani kapitala	34.517	53	28.929	50	20.835	43
Nelikv. plasmani kap.	14.969	23	10.711	18	6.631	14
Ostala aktiva	15.816	24	18.980	32	20.364	43

a) Likvidnost.

U 1927. god. nelikvidna sredstva (57%) bila su veća od likvidnih sredstava (43%), u 1928. god. jednaka, a u 1929. god. likvidna sredstva (53%) premašuju nelikvidna (47%).

Ali za ocenu likvidnosti osiguravajućeg društva nije toliko merodavna srazmera likvidnih sredstava prema nelikvidnim, koliko priroda pozicija u pasivi. Kad se uzme u obzir: da je r. p. života (najglavnija pozicija u pasivi) dugoročan dug, zatim da su prenosne premije i rezervisane štete takođe dugoročne (jer su to prenosna pasiva koja se samo uvećava), i najzad da se glavna pozicija tekućih računa u pasivi — dug osiguravajućim društvima — smatra da je likvidno pokrivena kad je pokrivena potraživanjem od osiguravajućih društava i nenaplaćenim dokumentima u aktivi, dolazi se do zaključka da su likvidna sredstva u gore označenom obimu više no dovoljna.

b) Sigurnost.

Sigurnost je najvažniji princip kod politike plasiranja, jer r. p. života predstavlja u stvari svojinu osiguranika poverenu na upravu i čuvanje društvu:

Nelikvidni plasmani u aktivi (nepokretnosti, hipotekarni zajmovi i zajmovi na polise) potpuno su sigurni. Od likvidnih plasmana: gotovina u kasi i hartije od vrednosti takođe su sigurni, a gotovina kod banaka i novčanih zavoda sigurna je u toliko u koliko su sigurne dotične banke i novčani zavodi (jedan deo te gotovine nalazi se kod Državne hipotekarne banke, a društvo Jugoslavija moralo je svakako obratiti pažnju na solidnost ostalih banaka, u toliko pre što je plasiralo jedan veliki deo svoje aktive na taj način). Od ostale aktive, jedina velika pozicija su tekući računi, a tekuće račune sačinjavaju u glavnom potraživanja od osiguravajućih društava, nenaplaćena dokumenta i potraživanja od agenata. Potraživanja od osiguravajućih društava su sigurna, a kod nenaplaćenih dokumenata, ako se i ne naplate, reosigurač se zadužuje za deo premije koji mu je bio odobren po reosiguranju tih dokumenata. Kod potraživanja od agenata može biti dubioza, ali se njihov obim ne vidi.

Kad se gore izloženo uzme u obzir, može se zaključiti da društvo Jugoslavija pruža potpunu sigurnost.

III. Zaključak

Društvo Jugoslavija je čisto domaće društvo, jer se sve društvene akcije nalaze u rukama naših državljana.

Društvo radi u svima pokrajinama naše države sa podjednakim uspehom, što predstavlja izuzetak za srpska društva. Organizacija društva je dobro sprovedena. Sve grane osiguranja pokazuju stalan napredak. Solidnim plasmanom svoje r. p., društvo pruža potpunu sigurnost svojim osiguranicima, a svojim akcionarima društvo je bilo u mogućnosti da podeli dividendu, i to: u 1927. god. 12%, u 1928. god. 15%, a u 1929. god. 20%.

NARODNA MLINSKA INDUSTRIJA D. D. ZAGREB.

Proces konsolidacije nastavio se je kod Narodne mlinske industrije i prošle godine. Poslovna godina završila je sa dobitkom od 441 hiljadu dinara. Taj iznos kao i dobitak iz godine 1928. upotrebio se je na otpise gubitka ranijih godina. Ta je procedura sada dovršena. Svi raniji gubici potpuno su pokriveni dobitkom godine 1928. i 1929. tako da će se za ovu godinu, ukoliko poslovni rezultat bude povoljan, eventualno moći pristupiti i plaćanju dividende.

Konjunktura za našu mlinsku industriju nije se poboljšala. Dapače ima mnogo znakova koji čak govore o pogoršanju. Izvoz brašna u inozemstvo biva sve manji. Dosadašnja tržišta naše mlinske industrije u prvom redu Austrija i Čehoslovačka, izgubljena su. Te dve države čine velike napore kako bi podigle vlastitu mlinsku industriju pa povišenjem carina na brašno u daleko većoj meri nego na pšenicu otešćavaju situa-

ciju naše mlinske industrije. Pored toga Austrija je zavela i tu novinu da u brašnu koje se stavlja u promet mora biti izvestan procenat domaće pšenice. To u ostalom radi i Nemačka.

Mađarska koja se nalazi u sličnim prilikama kao i mi uspela je jednom energičnom politikom forsiranja svoje mlinske industrije, da makar preduslovi bili nepovoljni, bitno ojača poziciju svojih mlinova. Otvorena su nova tržišta za mađarsko brašno. Zaveden je i sistem premija na izvoz a da ne govorimo o tarifskoj politici i koja ne žali nikakvih žrtava da bi olakšala situaciju mađarskoj mlinskoj industriji. To forsiranje mađarske mlinske industrije sa strane mađarske vlade naravno da pre svega pogađa našu mlinsku industriju. Mnoge svoje dosadašnje pozicije morali su naši mlinovi prepustiti mađarskoj konkurenciji koja je u stanju, s obzirom na politiku mađarske vlade, da je jeftinija i u onim krajevima koji bi prirodno gravitirali ka našim mlinovima.

Naša mlinska industrija već nekoliko godina traži za sebe jedan dio sličnih povlastica kako ih uživa mađarska mlinska industrija. Nu u tome nije uspela. Jedno vreme izgledalo je, da će kod nadležnih faktora naići na razumevanje i da će njene želje biti ispunjene. Nu onda je pala krilatica da je naša mlinska industrija pretežno u rukama ljudi koji mađarski osećaju. Taj argumenat bio je dovoljan da je ostalo sve pri starom. Naša mlinska industrija ne uživa nikakve naročite pažnje od strane vlasti pa je radi toga njen izvozni posao sve slabiji i slabiji. Danas već i ne igra nikakove veće uloge. Naša mlinska industrija upućena je danas u glavnome na domaće tržište. Nu ono nije u stanju da absorbira veće količine finijih vrsti brašna koje produciraju veći mlinovi. Jedna trećina našeg stanovništva hrani se kukuruzom, druga trećina jede doduše pšenično brašno ali samleveno u malim mlinovima. Prema tome za mlinsku industriju ostaje konsum za nešto preko 4 miliona duša. S obzirom na takovo stanje naši mlinovi mogu iskoristiti tek jednu četvrtinu svog kapaciteta. To naravno smeta finansiskom efektu poslovanja. Jedan dio režijskih troškova, kao osiguranje, dio personala u prvom redu skupo plaćenog jednak je, rad mlin sa punim ili tek sa četvrtinom kapaciteta.

Narodna mlinska industrija dotično mlinovi koji pripadaju njenom koncernu ima tu prednost da se njeni mlinovi nalaze bliže centrima konsuma brašna. A kako mlinovi imaju naročite pogodnosti za transport pšenice do mlina, to su takvi mlinovi u stanju da za svoje produkte poluče i bolju cenu.

Narodna mlinska industrija u najnovije vreme posvećuje naročitu pažnju svojoj ljuštioni prinča koja je instalirana u zagrebačkom paromlinu. Međutim osnovano je još nekoliko ljuštiona. Pored one na Sušaku i jedne manje u Kočanima osniva se jedna i u Ljubljani, a govori se da bi i Sombor mogao dobiti takovu ljuštionu. S obzirom da zagrebačka ljuštiona leži u pogledu nabavke sirovina veoma povoljno i da raspolaže sa dovoljno sredstava, izgleda verovatno, da će ona zauzeti i dominantan položaj u našoj industriji ljuštene riže.

Bilanca Narodne mlinske industrije za ove 4 poslednje godine ovako izgleda:

	1929.	1928.	1927.	1926.
Aktiva				
Blagajna	114	52	406	149
Efekti	28.221	28.114	31.170	30.930
Dužnici	5.901	4.550	4.937	15.471
Zaliha robe	25.672	29.368	14.587	8.865
Gubitak	—	438	881	889
Pasiva				
Dionička glavica	30.000	30.000	30.000	30.000
Rezerva	297	297	297	297
Vjerovnici	29.639	28.772	8.880	26.044
Prihvati	—	3.500	12.950	—
Dobitak	2	—	—	—
Ukupna bilanca	59.974	62.604	52.081	56.376

Pozicija vrednosni papiri reprezentirana je jednim za naše prilike jakim iznosom. Dvadesetosam miliona kod ukupne bilance od 59 miliona. Dakle skoro polovina. To je radi toga što Narodna mlinska industrija fungira kao i neka vrsta holding-kompanije pa u svom portfelju ima znatan dio akcija nekoliko mlinova. Kako je ona u neku ruku i njihova prodajna centrala, to je i zaliha robe dosta znatna.

Porast poverioca poslednjih godina ima se u prvom redu pripisati smanjenju dotično eliminiranju pozicije „prijaviti”. Znači da se danas celokupno financiranje vrši preko konto-korenta bankovne veze, u ovom slučaju Prve hrvatske štedionice u Zagrebu.

S obzirom na svoju poziciju, svoje zaledje kao i ljude koji su na čelu poduzeća, Narodna mlinska industrija prva će i u najvećoj meri profitirati od poboljšanja prilika u našoj mlinskoj industriji. I nezavisno od toga Narodna mlinska industrija crpiće znatnu korist od svoje ljuštione riže.

NAŠIČKA TVORNICA TANINA I PAROPILA D. D. — ZAGREB

Našička tvornica tanina i paropila ne samo što je naše najveće šumsko poduzeće nego je i naše najvažnije poduzeće za preradu drveta. Dok kod mnogih naših šumskih poduzeća pa i onih većeg obima, težište leži u šumskoj manipulaciji tako da se pretežno izvoze balvani ili najviše tesana ili rezana građa. Našička tvornica tanina i paropila prerađuje u samoj zemlji znatan dio svoje produkcije. Pored fabrike tanina ona poseduje i velike fabrike parketa, pokućstva, bačava, sanduka i sličnog. Obzirom na taj njen fabrički rad, njeno je značenje u našoj privredi daleko veće nego što bi bilo, da i ona vrši samo šumsku manipulaciju, dotično da izvozi samo tesanu i rezanu građu. Pored znatnog broja šumskih radnika kao i radnika po pilanama, ona uposljuje i nekoliko hiljada radnika u svojim radionicama i tvornicama za preradu drveta.

Nama naravno ne može konvenirati da pretežan dio izvoza drva otpada na sirovine ili u najboljem slučaju na polufabrikate. Mi moramo nastojati da forsiramo izvoz gotovih fabrikata. Jer ne samo što je time vrednost izvoza daleko veća, nego i hiljade naše radne snage dolazi do uposlenja u našoj zemlji. I kad bi sva naša poduzeća drvene struke poput Našičke forsirala izvoz gotovih fabrikata, ukupna vrednost izvoza drva i prerađevina iz drva bila bi daleko veća nego što je danas. Jakom izvozu izrade iz drva stoji do duše na putu carinska politika uvoznih država koja favorizira uvoz sirovina na štetu gotovih proizvoda. Ali s obzirom na niske produkcione troškove koja ima dio naše industrije, mi smo u stanju da u prkos carinske politike bacimo na tržište znatne količine izrade iz drva. Mi bi u našem nastojanju oko ekonomskog progressa morali sve poduzeti da poput Švedske, najveći dio našeg izvoza drva vršimo ne u sirovini nego u gotovim fabrikatima. Vodeći računa o našem šumskom bogatstvu mi bi morali biti jedna od najvažnijih izvoznih država za hartiju, a ne da je još i uvozimo.

Glavna je karakteristika bilanse Našičke tvornice tanina i paropile za god. 1928/29, da je ona prešla iznos od 300 miliona dinara. Od 218 miliona oktobra 1926, bilansa je porasla na 306 miliona oktobra 1929. A u samoj prošloj godini porast bilanse iznosi 34 miliona dinara.

Malo koje naše poduzeće bilancira sa 300 miliona dinara. Malo je i novčanih zavoda sa tolikom bilansom a još manje industrijskih poduzeća. Držimo da od industrijskih poduzeća po ukupnoj sumi bilance posle Trbovlja odmah dolazi Našička. A po broju radnika u vreme dobre konjunktive Našička je sigurno na prvom mestu. Pored toga ona je od naših retkih poduzeća čiji se rad rasprostire gotovo po svim delovima naše države. Ona je u mekom drvetu isto tako dobro zastupana kao i u tvrdom. A budući da je konjunktura kod jednog i drugog često različita to taj prošireni interes povoljno deluje na poslovni uspeh pojedinih godina.

Bilanca za poslednje 4 godine ovako izgleda (31. X. pojed. god.):

Aktiva	1929.	1928.	1927.	1926
Zgrade i strojevi	39.888	35.143	19.197	19.516
Šume i drvo	73.028	76.407	58.460	48.804
Zalihe (ostale)	7.756	6.674	5.167	—
Dužnici	168.275	148.056	124.188	136.892
Efekti	13.758	13.310	18.552	11.584
Gotovina	3.816	2.138	1.480	2.033
Pasiva				
Dionička glavnic	20.000	20.000	12.500	12.500
Rezerve	1.465	1.115	926	887
Rez. za amortizac.	14.751	12.251	9.450	8.450
Poverioci	262.104	217.957	190.882	184.736
Dobitak	4.084	4.004	1.903	1.331
Ukupna bilanca	306.522	272.732	227.048	218.830

Vlastita sredstva stoje prema tuđim kao 21.4 prema 262.1. Ta bi razmer bio vanredno nepovoljan kad se ovde ne bi radilo o poduzeću koje je u „Union des Usines et d' Exploitation Forestières de Nasie” ne bi imalo svoju maticu koja ga financira. A i kad bi se pristupilo povišenju glavnice da se time vlastita i poverena sredstva dovedu u jedan bolji razmer, onda je van svake sumnje, da bi te nove dionice opet preuzela „Union Nasie”. Mnogo puta i fiskalni razlozi igraju odličnu ulogu da ih se financira konto-korentnim kreditima centrale u mesto da se pristupi povišenju glavnice.

Investicije kod zgrada i strojeva iznose 4.7 miliona. Kod šuma investicije iznose 6 miliona. Iz toga se zaključuje, da je poduzeće i prošle godine razvilo znatnu ekspanziju.

Dužnici su porasli za 20 miliona. Znači da je i obim poslova u prošloj godini bio jači no ranije. Jer bilo bi pogrešno pripisati porast dužnika pogoršanju plaćevnih uslova sa strane kupaca. Našička radi sa stalnom klijentelom i kod nje se uslovi tako lako ne menjaju. Poverioci su porasli za preko 40 miliona dinara. To je i naravno kod poduzeća tipa Našičke. Budući da se tako lako ne pristupa povišenju dioničke glavnice osim kad se radi o fuzijama, to se nove investicije ili porast dužnika vrši putem jačeg kreditiranja od same centrale, što ima u bilansu afiliranog poduzeća za posledicu, da su vjerovnici u porastu.

Račun gubitka i dobitka ovako izgleda:

Dobitak	1929.	1928.	1927.	1926.
Bruto dobitak	12.141	11.443	8.337	10.244
Gubitak				
Porezi i osiguranja	5.557	4.938	5.477	8.004
Amortizacija	2.500	2.500	1.000	1.000
Čisti dobitak	4.084	4.004	1.903	1.331

Bruto dobitak je u porastu. Isto tako i izdatci; tako je krajem oktobra 1929. čisti dobitak gotovo jednak čistom dobitku oktobra 1928. Porezi su opet u porastu. A po najnovijem predlogu zakona o neposrednim porezima ti će još i da rastu.

Od objave bilanse za 1928/29 konjunktura u industriji drveta bitno se pogoršala. Cene koje se danas mogu postići na svetskom tržištu za 20% do 30% su slabije nego pred godinu dana. Bio to blef ili ne, činjenica je, da je ruska konkurencija oborila i pokvarila cene. A s obzirom na opštu krizu u Evropi je i mogućnost izvoza danas mnogo slabija no što je to bio slučaj pred godinu dana. Vodeći računa o tim činjenicama, Našička je bila pokušala da reducira nadnice svog radništva. Nastao je pokret koji je likvidiran intervencijom radničkih organizacija i vlasti. Sniženje produkcijonih troškova redukcijom radničkih nadnica nije moglo biti provedeno u onom obliku kako

je to uprava nameravala.. No Našička je tako fundirana i tako organizirana, da niti momentano pogoršanje konjunktura ne može mnogo uplvisati na njen razvitak a gotovo ne na njezin poslovni uspeh.

TEKSTILNA INDUSTRIJA D. D. — VARAŽDIN

Naša tekstilna industrija nalazi se još uvek u jakom razvitku. Nova poduzeća osnivaju se jedno za drugim a već postojeća znatno proširuju svoj uređaj. Neka poduzeća koja su osnovana tek pred nekoliko godina pokazuju već dimenzije velikih poduzeća koja bi u normalnim prilikama mogla imati sličan polet tek za nekoliko decenija. Među poratnim tekstilnim poduzećima koja su pokazala jak razvitak spada u prvom redu i Tekstilna industrija u Varaždinu. A ne preterujemo, ako kažemo, da ni jedno naše poduzeće za preradu vune ne dostiže Tekstilnu industriju u Varaždinu.

Varaždin se sukcesivno razvija u jak centar tekstilne industrije. Skupa sa Čakovcem broj tekstilnih radnika već prelazi 3.000. a za godinu dve, njihov broj iznosiće i 5.000. Čak iz Zagreba dve su fabrike trikotaže prenele svoja postrojenja u Čakovce.

Tekstilna industrija u Varaždinu ima 1.500 radnika. Sada se dograđuju odeljenja za izradu kamgarna, somota i pliša. Kad i ta odeljenja prorade u punom opsegu broj radnika biće znatno veći. U programu je da njihov broj poraste na 3.000. Nije potrebno govoriti što jedno tako poduzeće znači u kraju koji je prenapučen i nema nikakve mogućnosti da poveća svoju poljoprivrednu delatnost. Naime, ni jedan kraj naše države nije tako gusto naseljen kao Zagorje.

Tekstilna industrija uredila je i odio za konfekciju. Njena konfekcija koja nosi marku „Tivar” već je uvedena u čitavoj državi. U svim većim našim mestima konfekcija „Tivar” ima svoje vlastite prodavaonice. Kako je tu čitav put od producenata i to još producenata polufabrikata do prodavača u jednoj ruci ona je u stanju da svoje mušterije posluži uz vanredno povoljne cene. Radi toga i trgovci konfekcije najviše se ljute na Tekstilnu industriju pošto je uredila vlastite prodavaonice.

Međutim kako je branša trgovine konfekcijom kod nas pretežno u slabijim rukama, Tekstilna industrija je stala na stanovište, da postoji opravdana potreba, da otvori u svim većim mestima naše države vlastite prodavaonice jer je kreditiranje trgovine konfekcijom spojeno sa velikim rizikom. I u koliko se radi putem trgovaca konfekcijom robom, uveti plaćanja nadasve su teški. Pretežno se radi kasa-prompt. Konfekcija „Tivar” ima već danas takav položaj da takve kondicije može diktirati. Mnogi drže da će u buduće Tekstilna industrija posvetiti još veću pažnju svom odeljenju za konfekciju.

Bilanca za tri poslednje godine pruža sledeću sliku:

Aktiva	1929.	1928.	1927.
Nekretnine	10.413	8.017	7.565
Strojevi	19.525	15.482	14.055
Roba	23.230	18.964	14.819
Dužnici	15.972	21.094	29.407
Blagajna	26	174	148
Efekti	341	332	332
Pasiva			
Dionička glavica	6.000	6.000	6.000
Rezerve za amortizaciju	10.199	7.726	5.777
Poverioci	52.668	50.083	54.391
Dobitak	386	95	245
Ukupna bilanca	69.595	64.151	66.414

Bilanca u prošloj godini pokazuje porast od preko 5 miliona dinara. Investicije su u znatnom porastu. Nekretnine za skoro 2.5 miliona dinara a strojevi za 4 miliona. Međutim veliki radovi na proširenju fabrike doći će do izražaja tek u bilanci za ovu godinu. Nastavlja se i dalje znatna amortizacija investicija. Prošle godine otpisano je preko 2 miliona dinara ma da je tvornica tek u izgradnji i da su sva postrojenja nova i moderna. Fond amortizacije prelazi 10 miliona dinara ili trećinu iskazanih investicija. Međutim jedan dio investicija nije proveden preko računa nekretnine ili strojevi nego je izvršen na teret poslovnog uspeha dotične godine. Radi toga dosada nije ni iskazivan veći dobitak. To je potpuno u redu.

Pozicija „dužnici” je malena, i pokazuje tendenciju ka smanjenju. Razlog leži u tome da Tekstilna industrija svoje robe ne daje na veresiju, i da ne sudeluje kod vojnih ili drugih državnih licitacija, pa prema tome ni ne dolazi u položaj da te licitacije vrši uz dulje kredite ili pak bonove. Kad bi Tekstilna industrija poslovala kao i druga tekstilna poduzeća a naročito kad bi dobavljala sukno za vojsku, njena bilanca daleko bi prešla i iznos od 100 miliona dinara.

Razmera između vlastitih i tuđih sredstava i dalje je vanredno nepovoljna. Gotovo je da poverena sredstva iznose deset puta više nego vlastita. Taj bi omer bio skoro nepovoljan i za jedan novčani zavod a kamo li za jedno industrisko poduzeće. Međutim kako se ovde radi o afilijaciji jednog jakog češkog tekstilnog koncerna to je prilično irelevantno koliko iznosi glavica a koliko poverioci, jer dolazi jedno i drugo iz istog džepa.

Koncern Stiasni iz Brna kojemu pripada Tekstilna industrija, obzirom na lošu konjunkturu tekstilne industrije u Čehoslovačkoj a veoma povoljnu kod nas, ide polagano ali sigurno za time, da težište svog poslovanja prenese u Jugoslaviju.

ШИРИТЕ
„НАРОДНО БЛАГОСТАЊЕ”